

DIN - SOSIOMADANIY INSTITUT SIFATIDA

Kazakboyeva Hafiza Ilyosboy qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti,
O'zbek tili ta'limi fakulteti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası,
Sotsiologiya yo'nalishi 1-bosqich talabasi.

kazakboyevax@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11355782>

Annotatsiya. Maqolada “Din-sosiomadaniy institut sifatida” o'rganib u haqida o'z qarashlarim bildirib tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: din, e'tiqod, Iudaizm, buddaviylik, protestantlik, provaslaviye, cherkov.

RELIGION AS A SOCIO-CULTURAL INSTITUTION

Abstract. In the article, "Religion as a socio-cultural institution" was studied and analyzed.

Key words: religion, belief, Judaism, Buddhism, Protestantism, Proto-Slavicism, church.

РЕЛИГИЯ КАК СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ ИНСТИТУТ

Аннотация В статье изучается и анализируется «Религия как социокультурный институт».

Ключевые слова: религия, вера, иудаизм, буддизм, протестантизм, протославянство, церковь.

Kirish. Ijtimoiy hayotning muhim jabhasi bo'lgan din va diniy etiqod masalasi Sotsiologiya fanining muhim obyektlaridan biri hisoblanadi. Sotsi jamiyat hayotini o'rganar ekan, shu hayotning muhim qismi bo'lgan va ayni paytda unga kuchli tasir o'tkazuvchi omil - din doimo uning diqqat markazida bo'lgan.

Kont jamiyat taraqqiyotini davrlarga bo'lar ekan, asosiy mezonlardan biri sifatida dinga murojaat qiladi. uning fikricha, insoniyat o'z rivojida uch bosqichni bosib o'tadi. Bular jismoniy: teologik, metafizik va ilmiy qadamlar. Har uch bosqichda ham din muayyan rol o'ynaydi. Din o'ziga xos belgilarga ega:

1. Muayyan etiqod va talimotning harakati. Har bir din dunyoni o'z nazaricha izohlaydi va ishonuvchilarda belgilangan etiqod shakllanadi;
2. Marosim va rasm-rusumlar. Har bir din o'ziga xos marosim va rasm rusumlarga ega;
3. Diniy marosim va rasm-rusularning muayyan qismi faqat harakat jamoa bo'lib. Masalan, yahudiy va xristian dinida ibodatning asosiy qismi sinagogda va cherkovda bajariladi. Islom dinida erkaklar o'qiladi namoz asosan jomye masjidlarida o'qiladi. Din sehrgarlikdan avvalo mana shu belgi bilan, yangi belgilangan marosimlarni belgilangan davrlarda bilan farqlanadi.

Sehrgar va shomonlar g'ayritabiiy harakatlarni individual ravishda bajarsalar, dindor diniy marosim va ibodatlarni ishtirokchilar jamoa bo'lib ishtirokchilar. Sanab o'tilgan olimlarning uchtasi ham dunyoviy dinlarning barchasida mavjud. Bu dinlar: iudaizm, xristianlik, islom.

Iudaizm ular ichida eng qadimiysi bo'lib, miloddan keyin ming oldin shakllangan. Bu din o'sha davrdagi dinlardan farqli o'laroq, yakka xudoni tan olardi.

Milodning asrlarida yahudiyalar dunyoning ko'p mamlakatlariga tarqalib ketdilar, lekin bir mamlakatda iudaizm rasmiy ravishda tan olinmadi. Ko'p mamlakatlarda bu din taqib ostiga olsin.

Ikkinchi jahon urushi yillarida nasistlar tomonidan ko'plab yahudiylar chiqib yuborildi. Urush tugagach, Isroil davlati tashkil topdi va unda iudaizm rasmiy ravishda etirof etildi.

Xristianlik dastavval sekta ichida iudaizm tarkibiga keldi, Kichik Osiyo Yunoniston, Rimda tarqala Yunoniston. Imperatorning hozirda bu din imperiyasining rasmiy dini deb e'lon qilingan. Xristianlikning provaslaviye, katolisizm, protestantlik kabi bir necha tarmoq va oqimlari mavjud.

Islom dini eramizning VII asrida shakllandi, Bu dinning asosini 5 rukn tashkil qiladi. 1) Iymon; 2) Namoz; 3) Ro'za; 4) Zakot; 5) Haj.

Islomda sunniylik va shia yo'nalishlari bo'lib, ular ham o'z chiqishi bir qator mazhablarga bo'linadi. Musulmon dini dunyoning 5 qitasida va barcha mamlakatlarda mavjud. Saudiya Arabistoni, Liviya, BAA, Iordaniya, Jazoir, Pokiston, eron kabi qator davlatlarda islom rasmiy deb elon qilingan. Islom dinida ham mo'tadil va aqidaparast oqimlar mavjud.

Uch olamiy dindan tashqari buddaviylik, induizm, kunfuchilik kabi dinlar ham ko'p millionlik tarafdorlariga ega. Induizm eramizdan oldingi 4 ming yilliklarda shakllangan. Bu din tarafdorlari Hindistonda yashaydilar. Bu din odamlarning kastalarga bo'linishini ilohiy sabab bilan izohlaydi. Buddaviylik, kunfuchilik vaosizm dinlari uchun umumiy huquq, tarafdorlar xudoni e'tirof etmaydilar.

Buddaviylik er.avv. VI asrlarda Nepalda yashagan Sidxart Gautama talimotidan boshlanadi.

Xulosa. Din-sosiomadaniy institut sifatida o'zining ijtimoiy va madaniy hayotda muhim rol o'ynaydi. Ushbu rol turli madaniyatlar va jamiyatlarda turlicha bo'lishi mumkin, ammo umumiy jihatlari quyidagilardir:

Axloqiy Me'yorlar: Din ko'pincha axloqiy me'yorlar va qadriyatlarni belgilaydi. Ushbu me'yorlar jamiyat a'zolari uchun xulq-atvor qoidalarini belgilab beradi va ijtimoiy tartibni saqlashga yordam beradi.

Jamoaviy Birlik: Diniy marosimlar va an'analar odamlarni birlashtiradi va jamoaviy birdamlikni mustahkamlaydi. Masjid, cherkov yoki ibodatxonada jamoaviy ibodat qilish orqali odamlar o'zlarini katta bir jamoaning bir qismi sifatida his qiladilar.

Ta'lim va Tarbiya: Din ko'pincha ta'lim va tarbiya tizimlarining asosi hisoblanadi. Ko'plab madaniyatlarda diniy maktablar va ta'lim muassasalari diniy bilimlarni tarqatish va yoshlarni axloqiy jihatdan tarbiyalash bilan shug'ullanadi.

Madaniy Meros: Din madaniy merosni saqlash va avlodlarga yetkazishda muhim rol o'ynaydi. Diniy urf-odatlar, bayramlar va marosimlar madaniy merosning ajralmas qismi bo'lib, avloddan avlodga o'tib keladi.

Ijtimoiy Hamjihatlik: Diniy tashkilotlar ko'pincha xayriya ishlari, ijtimoiy yordam va qo'llab-quvvatlash xizmatlari bilan shug'ullanadi. Ular ijtimoiy adolatni ta'minlash va ijtimoiy muammolarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi.

Identifikatsiya: Din odamlarning o'ziga xosligini aniqlashda yordam beradi. Diniy e'tiqodlar va amallar odamlarning kimligini belgilaydi va ularning hayot tarzini shakllantiradi.

Ijtimoiy Nazorat: Din ijtimoiy nazorat vositasi sifatida ham xizmat qiladi. U ijtimoiy me'yorlarga rioya qilishni ta'minlashda va ijtimoiy qoidabuzarliklarni oldini olishda yordam beradi.

An'ana va Innovatsiya: Din an'ana va innovatsiyani uyg'unlashtiradi. U bir tomondan qadimiy an'analarni saqlab qolishda, boshqa tomondan esa zamonaviy hayot talablari bilan moslashishda muhim rol o'ynaydi.

Dinning sosiomadaniy institut sifatidagi roli juda keng qamrovli va murakkabdir. U jamiyatning turli jihatlariga ta'sir ko'rsatadi va inson hayotining ko'plab sohalarida asosiy rol o'ynaydi.

REFERENCES

1. B.A. Farfiyev Din sotsiologiyasi (o'quv qo'llanmasi.) TTIU-2018.-108-b
2. F. Abdurahmonov, Z.Abdurahmonova Din psixologiyasi T. O`zRFA - 2011. 36
3. Ibragimovich, R. A. (2020). MEASUREMENT OF PERSONALITY TYPE AND ITS FEATURES. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 8(6).
4. Ivanov P.I, Zufarova M.E “Umumiy psixologiya” T. O`zFMJ.-2018.-186-b
5. Narbekov A.V. Dinshunoslik asoslari (o'quv qo'llanmasi.) T.–2007.-15-b
6. Jiyanmuratova Gulnoz. Sotsiologiya tarixi. – T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. – 466 b. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA&AJ&citation_for_view=fdboTmYAAA&AJ:W7OEmFMylHYC
7. Gulnoz J., Bunyod N. YOSHLAR IJTIMOIIY-SIYOSIIY FAOLLIGINI OSHIRISH–USTUVOR VAZIFA //ZAMONAVIIY DUNYONING IJTIMOIIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – T. 1. – №. 1.